

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ ШЕДЕСЕТ ГРОША ГОДИШЊЕ.

ГОДИНА

4

1867

ВОЈИН

БРОЈ

11

10. Априла

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ

изд. и уређ. Драгашевић официр.

Јевропска лака пешадија, од Аншора. С француског, Ј. Влаховић
пешачки официр. — Ратна срећа, превео с француског штабни
официр Мих. Н. Илић. — Беседе из Географије и т. д.

ЈЕВРОПСКА ЛАКА ПЕШАДИЈА.

Од Аншора.

С француског, Ј. Влаховић пеш. офиц.

1862 год. у Паризу издаде један Пруски официр
интересантно дело под насловом „компаративна ситу-
дија шест главних Јевропских држава“, — у коме
има неколико важних црта о лакој пешадији или о
стрелцима. Да их разгледамо.

I. — Руска пешадија рачуна сада у правоме
смислу лаке пешадије 25 батаљона, они су слободни
стрелци; а 289 батаљона има дејствителне пешадије.
Осим тога, најбољи стрелци сваког батаљона ску-
пљени у пету чету, састављају четврти батаљон —
од три чете у линији и трећи бат. у гарди — од две
чете. Али изузевши најбоље стрелце са точним и
сигурним оружјем, — ови батаљони не мају праве
црте, која карактерише лаке трупе. Међу 289 бат.
пешадије, има 96 бат. чаркација, слободних или ка-
рабинских стрелаца, и 25 бат. правих стрелаца. Због

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ове бројне размере, порађа се чудна мисао о правој снази руске војске, где је лака пешадија веома слабо заступљена. Ова неударност врло се осећа, јер у Русији уопште не достаје гибкости, независна радња и иницијатива поједине личности, која се увела у наше доба у другим војскама као суштанствени елемент

II. У Аустрији је размера између линијске и лаке пешадије, као 7 према 1; прва има 328 а последња 40 батаљона, — свега 42,160 људи, којима је изгра регимента тиролских стрелаца — у осам батаљона а 8500 људи. Погранична регимента (32 бат. од 1054 људи, по 6 чета сваки) беше у последње доба део лаке пешадије, и премда није више тако, ипак је један елемент удешен за службу чаркација и предводнице. Кад погледамо навике ових у обичном животу и извршивање њихове особене службе чувајући границу спрема Турске, било од прилепливих болести или од смртних правителствених непријатеља: наоружаних непријатеља и криумчара, — морамо рећи е су ваљани.

Главна својства Аустријске лаке пешадије, састоје се, у точном стрељању и урођеној особитости, тако рећи у неусиљености њеног дивизања. За ово својство највећма имају захвалити постојбинским навикама и здравоме поднебју. Од детињства вични да гађају нишана и научени на опасности лова по планинским врлетима Тиролци и Далматинци, уз снажно тело, очврсло ваздухом отачанствених брегова, имају још и природне увиђавности, које уздижу њихову

важност изнад линијских регимента чији елементи не одрастоше на такој земљи.

III. Француска пешадије претставља највећи степен савршенства у организацији свога кадра и својих одељења. Линијска пешадија састављена је из 322 бат.—242451 човека, а лака из 44 бат.—35315 људи. Има такође један батаљон лаке пешадије према 8 бат. линијске, или око 1500 људи лаке пешадије на сваку пешачку дивизију од 9000 људи, или још другаче, 2 бат. лаке пешадије иду на једну дивизију. Треба приметити да линијска пехота има један елемент особене јачине, — у компанијама Волтижера (разм. 1:6), које без нових настављења (и без особите униформе) позвате су да врше особиту дужност, у след њихових физичких својстава и моралног предимства. Ово особено дејство састоји се у борби стрелаца и чаркадија, — што ће рећи, у нападу или одбрани терена више или мање бреговитих и неравних, у гоњењу непријатеља.

Лаку пешадију састављају батаљони стрелаца (chasseurs à pied), Зуави, Туркоси или урођеници из Алгира. Ови последњи могу се сматрати као образац паметне организације. У њима се стиче велика и примитивна снага алгирских становника, усвојена а у исто време изображена срећним утицајем престолнице. Ови су људи сведочба добијене победе војним насељењем и усвојена система на Афричанској земљи. У садашње доба Зуави немају ни једног елемента Арапског или Афричанског; они имају више тип ових смелих, дрских неуморних људи, који жељни боја, ратних прилика и опасности напуштају једно видно

и жалосни живот гарнизонски. На исти начин навикли су се Зуави на свакојаке уморе и послове, одушевљени су смели и задахнути ратним пламеном, — те они и иесу право иезгро војске.

IV. У Пруској, на 253 бат. има управо само 37 лаке пешадије, сваки од 1006 људи. Иезгро овога корпуса састављено је из 10 бат. стрелаца (*chasseurs à pied*), који обимају у своме обиму један део шумске администрације. Овај персонал састављен је већином од деце бивших нумских званичника. Ови војници још из младости своје навикнути су на лов и оскудан живот, и најудеснији су за особиту службу лаких трупа.

Од 1860 год. уведен је у пехоту један нов елемент, који је средина између линијске и лаке пешадије. Ово тело састоји се из 9 регимената или 27 батаљона. Они су саставили ново одељење одабраних људи, инструктори за општу и личну борбу. Исто су тако вични у гађању нишана и бајонетској борби; они дуго издрже и не уморе се при чаркању, рекогносцирању, брзе маршеве чине и употребљиви су за операције велике тактике.

На дивизију од 12000 људи долазе само 2 батаљона лаке пешадије. Врло је добро познато, да свака пешадија са жлебним пушкама и иглењачама достижава високи степен савршенства у гађању¹⁾. Осим овога стрелци и пешадија остала изучавају се особите методе, који им је потребан за позиционски

¹⁾ Ово оружје видесмо шта учини у последњим ратовима од 1864, а нарочито у јучерашњем Пруско-Аустријском рату.

рат, за бусије, за службу претстража, познавање месности и т. д.

V. У Инглеској војној системи, већ нема ове разноликости у употреби, које видесмо код других.

Четири бригаде des rifles имају исто оружје и исту спрему као и остала пешадија, у којој има готово осмина лаке пешадије, т. ј. на 59 баталиуна пешачких долазе 4 баталиуна стрелаца. Све што се може рећи то је, да Инглеска војска има врло велики недостатак у лакој трупи, осим ако је намера да сва пешадија врши дужност лаке. Истина је и то, да има месних корпуса који се не узимљу у рачун, као: стрелци на Гребену добре надежде, корпус ваљаних чарџација и других сличних тела у Источној Индији и другим по целоме свету расејаним колонијама.

VI. Талијанска је војска до извесне тачке у неком прелазном стању; при свем том организација њихове пешадије добра је. На њена 378 пеш. бат. има 42 (деветина од свега), који су лаке трупе т. ј. један лак батаљон на једну пешачку бригаду од 8 или 9 бат. Баталијон берсајера т. ј. стрелаца веома усавршених, врбује се међу брђанима, који имају уз смели и енергички дух још и развитак физички чврст и снажан. Ови берсајери, одгајени у простом планинском животу и навикнути на умор лова и сваког рода оскудице на високим равницама и у долинама Алпа и Апенина, где пасу своја стада, — јесу у неколико већ вешти за операције војничке по испресецаним пределима, и да се најжешће боре са непријатељем жедним крви; њихово постојање у борби

једном започетој, брзина двизања и тачност маневара њихових велика је. И вероватно да нема нити је било у свету лепшег корпуса чаркација од Водоа или Валденза, који су део пијемонтских становника, што обитава у високој долини, с тешким приступом у С.—О Турина. Приповетка њихових јуначких дела јест мрежа од самих чуда, било да су узели оружје да се противе гоњењу њиховог законитог краља, било у прилици кад се противише нападну странаца на њиховог владоаца. Њихов повратак из Швајцарске посред алпских врхова до њихне долине, било је чудо од храбрости и јунаштва, које се може ставити у ред злосрећа израиљана: „Све-могући од времена на време показује као да их хоће да заштити од мучитеља.“ Из те земље узимаше Сардинија већину својих слободних стрелаца, и још и сада од ових људи одатих Италији, мора узимати стрелце. Од њих моћи ће се у свима временима саставити најбоље лаке трупе, које ни сама Швајцарска неће моћи надвисити ни у моралним ни у физичним способностима.

Из француских људи по сеоских шумама и планина, ваља да се са свом бригом заузму старешине да саставе стрелачке батаљоне са жлебним пушкама; и број ових батаљона да се удеси према пространству њихових равница. Паметним избором могао би се образовати кадар за ове батаљоне, и могла би се саставити красна војска од стрелаца, шарлефонтера; Ови као добри стрелци и савршени војници могли би се дуго држати или одбијати сваку војску која би на њих пошла, — сасвимм налик на некадашње јунаке

севера Њу-Јорка и Appaches, Морна у Ђурђици, који у први мах једнако губише а затим ослонивши се на линију сувоземне резерве, са свим разбише инглеске регулаше, којима заповедаху вође савршене и искрене као што то беху Корнвалис и Рандон

РАТНА СРЕЋА.

Написао Ед. дела Бар Дишарк.

ПРЕВЕО С ФРАНЦУСКОГ, ШТАБНИ ОФИЦИР

Мих. Н. Илић.

(Продужење).

При преласку преко Рајне један француски официр, потомак банцлера Ди Прата, имао је знамениту срећу. Госпођа од Севињи прича ту прилику¹⁾ с великим одушевљењем и живошћу, које се потпуно слаже са јунаштвом и успехом овога човека, о коме она прича: „Кавалер де Нантуиле (таква му бејаше титула) беше“, вели она „пао с коња; он пропаде на дно Рајне, искочи горе, опет се врати и још се једном указа на површини воде, ал у том последњем тренутку случајно наиђе на једнога коња близу себе, ухвати му се за реп и коњ га однесе на обалу. Сад кавалер уседне на њ, умеша се у борбу, на два места пробуше му капу и здраво и весело издре из боја. Оваква хладнокрвност опомиње ме на Оронта Масагетскога принца.“

Прелазећи Историју Среће у рату налазимо три такве среће, и те се односе на француске официре. —

¹⁾ Писмо госпођи Грињановој, 3. Јунија 1672.

Човек није сигуран за своје *сутра*, не баш за то што би могао умрети, већ што незна час кад ће овај свет оставити. Да ли се Тирен вараше говорећи о своме противнику Монтекукули 26. Јулија 1675 : *Једва га ухватих! Сад ми баш не може умаћи.* Сви знамо да га истог дана згоди *једно зрно* од Сасбаха, које сруши кола француске среће.

Маркиз де Мирабо, дед славноме трибуну, дуго је време ратовао без и каке неприлике, и гот'во држаше да га не бије пушка. Једном у опсади, при прављењу траншеја, виде онда да су се радници јако уплашили; да би их охрабио, оде на најопаснију точку и стане. Како је био врло велики, згоди га таче посред прсију и не могаше ни дахнути. Али он није погинуо, само се загушио: зрно, што га је згодило, спљосати се на једном од његова три велика пуцета горње хаљине. Таква прилика још га више убеди о његовој срећној звезди; но нигда је није зло употребио до убитци код Касана, али га зато подумртва из битке изнесоше ¹⁾.

У тој битци (1705) виде Вандом како његови побегоше, мост пређоше у нареду и сакрише се у куће и замак. Потрчати за њима, похвалити их за то, распоредити их по прозорима замка и отворити ватру, беше за њ један тренутак. Један мускетир добро узе на око вођу победног непријатеља који напред трчаше, обали га с коња и пренесе победу на француску страну.

¹⁾ Чим је оздравио оженио се и живео још тридесет и две године. Видите les Memoire, de Mirabeau, које издаде М. Lucas Montigny, 2 издање, стр. 120, 121. свес.

Фридрик пруски краљ у мал што не изгуби битку код Хохенфридберга (1745) и то једино због небрежења једнога свога ађутанта, који однесе заповест једној бригади да се са свога места помери на друго, — у место да каже, да командан бригаде предузме команду над другим делом трупе. Срећом на скоро Фридрик опази ову погрешку и поправи је. — Ево још једне прилике, у којој једно ништа избави Фридрика из грдне несреће. У мало га нису заробали; јер опасност беше велика, и тим би се променили резултати Фридрикове владе и будућност Пруске: Ми ће мо ово позаимити од Бурдеа, учитеља пруској принцези Вилхелмини, који је због свог положаја, врло криво написао мемоар тог великог краља, ни мало неувеличавајући погрешке, које је Фридрик могао имати. „Једном“, вели овај писац у своме *Portrait de Frédéric - le - Grand* ¹⁾. Краљ се беше пешке здраво удалио од своје свите; на један пут виде са стране једно одељење аустријских пандура, од којих се само тако могла уклонити, ако се док непрођу, прикрије у јарузи под јединим рђавим дрвеним мостом. Верни Виш могаше га лајаньем издати, а нарочито кад пандури касом почеше преко моста прелазити; ал срећа Фридрикова беше јака. Уплашен Виш шћућури се под кабаницу Фридрикову и ћутахше. Кад се врати својој свити рекао им је, показујући на Виша: „Господо, ово је мој најбољи пријатељ.“ Али Виш од тада увек с пртљангом иђаше. У осталом Фридрик је знао да он заиста

¹⁾ Berlin, 1788, p. 83.

има ратне среће ¹⁾). Једно вече у Посдаму, говораше се за трапезом о седмогодишњем рату; Бенерао Лан-тилије топио је се хвалећи дела Монархова: „Боље при-знајте,“ рече му скромно краљ, „да сам имао много среће.“ ²⁾

Битка код Фонтеноаја била је исте године које и Хохсифридбуршка, само нешто пре. Један официр, који је у истој битци био изађе из ње здрав и читав. У повратку заустави се у једноме селу и запо-веди да му спреме што за јело. За један часак изађе напоље. Кад се у крчму врати, виде једнога гренадира како сасвим мирно његов наручени (официров) ручак јее. Бесно исуче свој мач, гренадир опет своју сабљу, — у двобоју овај истера официру око. Заиста боље би му било да су га тако у самом боју ранили. Овај се официр звао Барбаста, и како је он доцније фигурирао у једној војној школи као управитељ, та његова прилика беше врло позната свој ђенерацији младих официра, што изађоше из те школе од битке код Фонтеноаја до француске револуције.

У пролеће 1760 кавалер Леви, наследник славноме Монкалму у командовању француском војском у Канади, намери да отме Квебек, који Инглези врло нехатно чувају. Он се тајно спреми, чим одијужи, на-товари на лађе своју артилерију и пусти је реком Сен-Лореном; поред ње сувим ишао је он са својим

¹⁾ Историја Александра Фарнеза (у 16-ти, Amsterdam, chez Michels, 1662), такође нам казује о тој постојаној срећи краљевол.

²⁾ Mémoires historiques sur la guerre de Sept-Ans, par M. de Retzow, ancien capitaine auservice de Prusse, Paris, 1803, t. II, note de la page 554. — Видите ниже последњу при-метбу овога мемоара.

трупама, и тако дође до близу Квебека. У томе баш часу, грдна санга удари о једну лађу артилеријску и пробије је, цео се екипаж потопи, осим једног јединог наредника, који се беше ухватио за санту, и с њом тако стигне ћа до зидова градских. Стража га опази, дођу му у помоћ, и по што се опорави дознаду, да је он од Француске војске, за коју мишљаху Инглези да је на своме зимовнику у Монтреалу. Од изненадног нападања не би ништа, због тог срећног случаја за Инглезе ¹⁾).

Најславнија војна револуције, полазак 1796 у Италију, где се највећма разви величина генерала Бунапарте, — даје нам значајан пример ратне среће. У другом серију својих операција, фелдмаршал Вурмсер потучен код Трента и Басана, нагло се повлачаше ка Мантови, а гоњаху га Ожеро и Масена. На путу надао се, да наиђе на Сахигијета, коме беше налошено да му прелазак препречи, — кад, дошав на Молинеу, наиђе на један добар мост, и би спасен тим заборавом, јер сва сретства за прелаз требало је уништити ²⁾); и он продужи свој пут, избегнув тако ту прилику где су га могли опколити. Затим дође у Мантову, и ту се држао четири месеца и по ³⁾), и тек после дуге опсаде предаде се, у место што би се морао на чистоме пољу капитулирати.

1789 ђенерао Бунапарта идући у Мисир, срећно избегне Инглеске лађе, које крстарише по мору. Али баш кад беше сасвим близу земље Фараона, показаше

1) Souvenirs et Portraits du duc de Lévis.

2) Заповест је већ била дата.

3) Од 15. Септембра до 2. Фебруара.

му једно једро на мору: „Срећо“, повиче он, „зарђеш ме већ оставити? Та само је пет дана како војујем“ Срећа га не остави — : то није била Ингле-ска ескадра.

1805 год. Наполеон је имао велику срећу. У битци код Хаслаша (11. Октобра) борио је се ђенерал Дипон са 6000 људи пуни пет сахата, против 25.000 непријатеља и задржао их. Његово одупирање бејаше веома јуначко и противник, мишљаше да је на тој тојци цела француска сила развијена. Ово одупирање препречи савезницима те се не моглоше ка левој обали повући, која не беше заузета; да није тако било, војска би се Мајева спасла, и Аустријанци и Руси могли би много више трупа поставити на разбојишту код Аустерлица. „Да ђенерао Дипон“, примећава Тиер ¹⁾ „онако очајно борећи се, није задржао Аустријанце, они би побегли у Чешку и једна од најдивнијих комбинација Наполеонових са свим би пропала.“ Ово је доказ како велике војводе ваља да имају и велике војнике, јер и најславнијим заповедницима треба таквих трупа, које ће се својим јунаштвом одупрети *случајевима*, и поправити погрешке, које и сам женије не може избећи.“

(Продужиће се.)

¹⁾ Histoire du Consulat et de l'Empire, t. V., p. 106.

БЕСЕДЕ ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ

НА ЗИМСКИМА САСТАНЦИМА ОФИЦИРСКИМ

1866—1867.

беседио Драгашевић официр.

Беседа 9, 10. Јануарија 1867.

Водолучје између Дрине и Босне

(Продужење).

И Вогашња и Црна ријека што утиче у Босну. Од **Озрена** иде један огранак према Олову као **Курја-ча** планина, а један главни као планина **Чемерна, Живнина, Вареш** до на **Заруђе** (4500), које се веже са **Раптом** и њеним врхом **Стог** (5000). Од овог чвора њиховог одбијају се многи огранци и сви на запад. Тако огранак **Стуб** сјеверно од вароши **Вереш**, који се пружа јужно низ ријеку **Стабују** и свршава према вароши **Високој** као **Лисица** и доље **Вратница** на једном крају, а на другом западније од тога као брдо **Ред** силази к Босни испод **Високе**. Од **Стуба** иде једна гранчица према **Трстеници** која утиче у Босну, и зове се **Тешево**. Други огранак зове се **Црвник** и пада између ријечице **Гвеснице** и **Рибнице** к Босни у **Добојско** поље. Трећи огранак између ријечице **Рибнице** и **Бабине** пада на спрам вароши **Зенице** као **рашље** и зове се **Клопачна стијена**, која се пружа чак до Босне и гура је на запад као брдо **Осијечена**. С овим трећим огранком

уједно полази и један управо на запад према Босни и свршује се стрмо под именом **Вепра**. Од **Рапте** пак један крак улази међу Босну и Кривају и зове се **Віедове**, један пак огранак пада ка Криваји као **Гасово**, други управ од **Стога** опет Криваји под именом најпре **Радован**, а после **Јелица**, и најпосле један од Заруђа као **Ћозја** глава удара на Кривају испод Цареве Ђуприје.

Од **Ќоњуша** пак одваја се једна грана између Спрече и Криваје и зове се најприје **Краљица** (2500) а после као **Озрен** (4000) испуња својим кршевима кључ између Спрече и Босне. Краљица пушта један огранак према Маглају као **Лишња** глава.

Водолучје између Босне и Врбаса.

Ове планине почињу од **Зеца** који је 6500 висок и који дијели изворе Врбаса од извора ријеке Војнице што утиче у Лепеницу а ова у Босну. Са Зеца прелази водолучје најприје превој **Стражицу** и после се одма пење на планину **Штит** (5000) а одатле на **Враницу** и преко превоја **Комара** иде на планину **Радован** с кога слази на **Караулу** (1950) па опет успиње се на **Суху** планину (3400) с које управља на исток на високи **Влашић** (5500) завијајући око извора Лашве. Испевши се на врх **Влашка Громила** окреће на север и диелећи извор Бите која упада у Лашву, од извора Стрме Кошице који утиче у Угру а ова у Врбас, и од извора **Врбање** која се такође улијева у Врбас испод Бањалуке, — гази преко превоја **Мокрине** иде на **Очен** а с њега на **Борију** и на **Скатавицу** дакле

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

у две гране, међу којима остаје Слив ријеке Укрине која утиче у Саву.

Наглавнији огранци овога водолучја били би овако :

Од **Штита** одваја се једна грана на исток између ријеке Косице и Војнице и најприје се зове **Чемерница** из које истиче Косица, после **Владички врх**, који на исток одбија поголем прислон под именом **Захорина** или подгорје, но које после се опет уздигне на бриег **Хум** (2000) који се на сјеверу при ушћу Лашве у Босну зове **Видуша**, а на југу између ријецице Млаве која утиче у Војницу пред њеним ушћем у Лепеницу — брдо **Краљин**.

Од **Штита** одваја се још једна грана на сјевероисток између ријецице Косице и Крушице и свршује се изнад вароши Бусовца под именом **Рог**, врло благо ударајући на ријеку Козарну, која улази у Лашву.

Од **Радована** и то одмах изнад варош Скопља а близу превоја **Комара** из којег истиче ријецица **Комарница** па тече у Лашву, излази један огранак **Граховина** идућ између **Комарнице** и **Громнице** (или **Грмовнице**) и силази до према **Травнику** к Лашви.

Од **Радована** друга грана што с оне друге, с лијеве стране од ријецице **Комарнице** иде, зове се **Растова гора**.

Од **Радована** иде једна грана према **Врбасу** и зове **Чирпанишко брдо**.

С **Карауле** (1950) одваја се један огранак као **Босиковац** и пада изнад **Гаџа** као **Ум**.

С **Очена** (5000) одвајају се на све стране различите мање и веће више и ниже гране. Тако једна грана иде на исток између ријеке Тасенице која се улијева у Биту и ова после у Лашву, и ријеке Живаје која пада у велику Усору, — под именом **Вучија** планина, која се продужује као **Јаворије** и даље **Прибишава**, а ова окреће на сјевер низ Блатницу која иде у Усору и низ Усору која иде у Босну, под именом **Шаначе** планине, која се цијепа бар поврх извора ријеке Лиешње у двије рашље, па једна иде право на сјевер као **Црни врх** (3000) између Усоре и Јабланице к вароши Тешњу, а други пење се источно на брдо **Смољин** и после као **Освина** иде између Јабланице и Босне и код ушћа Усоре у Босну пада као **Требачко** брдо.

С **Очена** баш између извора Живање и вел. Усоре полази један благ огранак **Бјелобучије** ка Ушћу Живање у Усору.

С **Очена** прије но се водолучије пошпе на **Борију**, иде једна подугачка грана на сјеверозапад између ријеке Врбање и вел. Укрине под именом **Стакавица** планина, која се близу брда **Барковца** скупља у чвор и дијелећи изворе многијех ријечица, како ти Кадине, Лешње, Вијачке, — пушта један огранак на запад под именом **Црнога врха** с обронком према Ушћу Врбање у Врбас, који се зове **Пријесека**. Други огранак шаље на сјеверозапад према Врбасу низ ријеку Радину, па се зове **Деветина**.

(Продужиће се.)